

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) รวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นปาดานีที่มีอยู่ในกิตาบายาวี (2) ศึกษา วิเคราะห์ จัดประเภทและอธิบายภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดแทรกในเนื้อหาของกิตาบายาวี ขอบเขตของการวิจัยเป็นการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในกิตาบายาวี ที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลาและสงขลา กิตาบายาวีในงานวิจัยนี้เป็นผลงานของนักเขียนท้องถิ่นปาดานี มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ท้องถิ่นและปัจจุบัน ซึ่งได้รับการยอมรับและใช้เป็นตำราในการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของกิตาบายาวี คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่างๆ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ชายแดนใต้ของประเทศไทย และประเทศมาเลเซีย โดยทำการรวบรวมและคัดเลือกกิตาบายาวีที่มีข้อมูลของภูมิปัญญาท้องถิ่น และดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามจากสถาบันปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และมีสียดที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคัดเลือกข้อมูลที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แปลความหมาย ตีความและวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมยกข้อสังเกตจากหลักภาษามลายูอักษรยาวีที่น่าสนใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในกิตาบายาวีและให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อนำไปใช้ในการหาข้อมูลเชิงลึกและวิเคราะห์รายละเอียดของข้อมูลในงานวิจัยนี้

ผลการวิจัยพบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในกิตาบายาวีที่สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นปาดานีซึ่งกิตาบายาวีที่ได้รับการยอมรับและได้รับการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญของสถานศึกษาต่าง ๆ เช่น สถาบันการศึกษาปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มากที่สุด ได้แก่ กิตาบายมุนยาดูลุมคือลลีย์ ร้อยละ 23.64 รองลงมา คือ กิตาบายะรีดาตุลพะรออิฎฟีอิลมิลอะกออิฎ ร้อยละ 17.27 รองลงมา คือ กิตาบายอนาวัวร์บาฮีฮาดี ร้อยละ 16.67 และกิตาบายเล่มอื่น ๆ รวมกัน ร้อยละ 42.42 ตามลำดับ กิตาบายมุนยาดูลุมคือลลีย์มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการละหมาดซึ่งเป็นศาสนกิจหลักเปรียบเสมือนเสาหลักของศาสนาอิสลามของมุสลิมทุกคน กิตาบายะรีดาตุลพะรออิฎฟีอิลมิลอะกออิฎมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักการศรัทธาต่อพระเจ้า คุณลักษณะต่างๆ ของอัลเลาะห์ ซุบๆ ที่พระองค์ทรงเป็นผู้มีคุณลักษณะที่สมบูรณ์และคู่ควรกับพระองค์ และคุณลักษณะที่ไม่คู่ควรกับพระองค์ การศรัทธาในบรรดาศาสนทูตของพระองค์และองค์ประกอบต่าง ๆ ของอิสลาม สิ่งที่คุณที่บรรลุดุสฎานภาวะแล้วจำเป็นต้องปฏิบัติ สำหรับกิตาบายอนาวัวร์บาฮีฮาดีนั้น มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวของร่างกายและจิตใจที่ถูกสร้างและประกอบขึ้นเป็นตัวตนของมนุษย์ ร่างกายคือสรีระที่สามารถสัมผัสจับต้องและมองเห็นได้จากภายนอก ส่วนจิตใจเป็นบ่อเกิดของความรู้สึกนึกคิดจากภายใน เมื่อใดที่ร่างกายภายนอกเกิดการเจ็บป่วยจิตใจที่อยู่ภายในก็จะอยู่ในสภาวะที่ไม่มีความสุขตามไปด้วยเช่นเดียวกัน

เพราะฉะนั้นการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นปาดานีในกิตาบายาวี เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้มีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในกิตาบายาวีไปถ่ายทอดและเผยแพร่ให้สังคมโดยรวมได้รับทราบและเข้าใจ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับการศึกษาข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ ในรูปของการศึกษาจากวรรณกรรม หนังสือ ตำรา ที่จะให้คุณค่ากับสังคมต่อไป

Abstract

This study was aimed at (1) collecting the body of knowledge and local wisdoms of Patani which were recorded in Jawi textbooks (*Kitab Jawi*), and (2) analyzing, categorizing and explaining the local wisdoms integrated in the book contents. The scope covered the local wisdoms in the Jawi textbooks found in Thailand's deep-south provinces: Pattani, Narathiwat, Yala and Songkhla, written by Patani writers and widely accepted and taught. Books and related studies found in the local institutions and in Malaysia had primarily been reviewed then the sample textbooks were collected. Field work data was obtained from pondok institutions, Islamic private schools and mosques in the four provinces. Local wisdom-integrated contents were then translated into Thai, interpreted and analyzed. Malay principles within the Jawi script related to the local wisdoms were presented. The tool was then validated for investigating in-depth data.

The findings show that the textbooks which were most widely used and accepted by the local pondok institutions and the Islamic private schools was *Kitab Munyatul Musalli* (23.64%), followed by *Kitab Faridatul Fara-id Fi Ilmil Aqa-id* (17.27%), *Kitab Penawar Bagi Hati* (16.67%) and others (42.42%), respectively. *Kitab Munyatul Musalli* was about praying; *Kitab Faridatul Fara-id Fi Ilmil Aqa-id* about the principles of Islamic faith, the attributes of Allah, the belief in His apostles and the components of faith in Islam, and obligations for all religiously mature Muslims; *Kitab Penawar Bagi Hati* about human physical and mental compositions and their relations.

Continuous study of the Patani local wisdoms in Jawi books (*Kitab Jawi*) is vital and should be supported by both public and private sectors for public presentation. This study might be useful for other studies related to local wisdoms appearing in literature and other writings.